

ДОСВІД ДОКТРИНАЛЬНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЛЕГАЛЬНИХ ПОНЯТЬ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРАВОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ТРАДИЦІЙ ЩОДО АНАЛІЗУ ВІДНОСИН У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

О.О. Гайдулін

*кандидат філософських наук,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення гуманітарного інституту
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського*

Постановка проблеми. Питання правового дослідження військових традицій як різновиду традицій держави і громадянського суспільства є надзвичайно актуальними в сучасних умовах, коли від Збройних Сил України, їх морально-психологічного потенціалу безпосередньо залежить майбутнє самої держави України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У правовій науці, що трансформується на пострадянському просторі, останніми роками питання корпоративних, у тому числі й військових, традицій усе більше потрапляють у центр уваги вчених-юристів, які працюють переважно в галузях теорії права, конституційного права та цивілістики. До таких авторів належать: О.В. Білоскурська, О.В. Гришук, С.О. Дробішевський, С.С. Павлов, Н.А. Придворов, І.В. Саприкіна, С.М. Скуріхін, Р.О. Стефанчук, О.В. Синегубов, А.А. Церковна. Однак правова терміносистема військових традицій все ще залишається не впорядкованою.

Мета статті полягає в тому, щоб узагальнити досвід доктринальної інтерпретації легальних понять, що розкривають зміст традицій у законодавстві України.

Основні результати дослідження. *Загальна характеристика методологічних можливостей правової інтерпретації понять для системного дослідження військових традицій.* Найбільш повне і системне вивчення традицій неможливе без з'ясування особливостей юридичної трактовки їхньої природи і сутності. Особливе значення для цього має ще недостатньо з'ясований на теоретичному рівні методологічний потенціал правової науки та, зокрема, її терміносистеми в історичному пізнанні, політології, соціології та культурології.

Як свідчить історія права, саме поняття «традиції» пов'язане з юридичною термінологією і має зміст, що своїм корінням сягає часів римського права. Це поняття походить від важливого римсько-правового терміна *trādere* «пере-

давати, вручати, заповідати», семантика якого складається з *trans* (через, поза) + *dāre* (давати), а етимологія веде аж до праїндоевропейського **do-* (давати).

Особлива методологічність права щодо з'ясування військових традицій передусім проявляється в тому, що воно як найвищий суспільний регулятор виступає в якості правових засад всієї військової діяльності, у тому числі й її традиційної складової. Це впливає з загальносоціального змісту конституційного принципу верховенства права, який часто трактується як певна «допозитивність» (конструкція примата права над державою) [1, с. 3-5] і ставить приписи права понад будь-якими політичними, економічними, релігійними, навіть моральними міркуваннями.

Механізм «примату права» полягає в такій винятковій його характеристиці, як нормативність (загальна обов'язковість) легальних (закріплених у нормативно-правових актах) правових понять, які, на відміну від доктринальних (зазначених у наукових працях), можуть бути спростовані без скасування або внесення відповідних змін до тих актів, якими ці легальні поняття встановлені.

Особливе, фундаментальне значення для всіх соціально-гуманітарних наук мають принципи, категорії, поняття та оціночні судження, що містяться в Конституції України, яка не тільки регулює владно-політичні відносини, а й є Основним Законом нашої держави.

Однак, не всі правові поняття, якими визначається правова природа військових традицій та здійснюється їх регулювання, визначаються за допомогою класичних легальних дефініцій. Саме тому для з'ясування еволюції ключового для всього дослідження поняття «традиція» необхідно керуватися переважно «безспірними» легальними дефініціями, а там, де вони відсутні, – виявляти зміст відповідного легального поняття шляхом його неофіційного кваліфікованого (керуючись критеріями правової науки) правового тлумачення.

Дуже важливе значення для визначення завдань та послідовності системного, полідисциплінарного дослідження військових традицій мають результати емпіричного аналізу актів законодавства України, в яких вжито поняття традицій та похідних понять. Дослідженню підлягало 79 нормативно-правових актів. Застосований метод – логіко-семантичний аналіз дієслівних предикатів поняття «традиції», який дозволив виділити частоту застосування відповідних дієслів аспектуального значення (дієслівну аспектуальність).

Показово, що серед виявлених каузативних дієслів найбільші частотні характеристики мають такі: «виховувати» (26 згадувань), «розвивати» (19), «відроджувати» (16), «зберігати» (11), «формувати» (8). Це свідчить про те, що в законодавстві України переважає не суто пізнавальне (історіографічне), а «модерністське» ставлення до традицій як чинника процесу виховної роботи у Збройних Силах України (див. рис. 1).

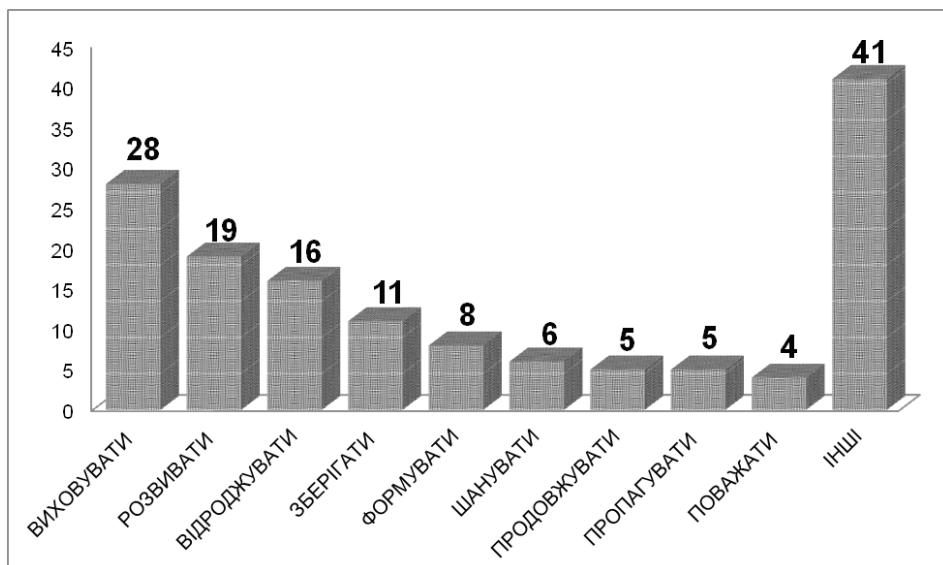

Рис. А.1. Частота вживання дієслівних предикатів щодо поняття «традиції» у законодавстві України

Саме тому під час інтерпретації легального поняття традицій необхідно звернути особливу увагу на ті нормативно-правові акти, які регулюють організацію військово-патріотичного виховання в загальнодержавних масштабах і безпосередньо виховну роботу в Збройних Силах.

При цьому слід зауважити, що при дослідженні правової термінології традицій необхідно виходити з наступної методологічної настанови: військові традиції є підвидом загальнодержавних традицій. Саме тому аналіз предмета дослідження необхідно розпочати із з'ясування змісту легальних понять, які відбивають державницько-політичні традиції Українського народу.

Загальнодержавні та етнонаціональні виміри поняття традицій у законодавстві України. Вперше в новітній історії нашої держави легальне поняття «традиції» було вжите в Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Так, у Розділі VIII (Культурний розвиток) вживається така термінологічна новела, як поняття «традиції українського народу» [2]. Дуже важливо, що з контексту цього розділу, в якому поряд із «традиціями» йдеться про «історичну свідомість», «національно-етнографічні особливості» та «українську мову», поняття «український народ» має розумітися саме як «українська нація» і в тому значенні, якого згодом було надано цьому поняттю ст. 11 Конституції України (далі – КУ), а не як «Український народ», відповідно до дефініції, з якої починається преамбула Основного Закону [3].

Показово, що в Акті проголошення незалежності України законодавець вже уникає «національно-етнографічної» персоніфікації державницько-політичних традицій і тому вживає безособистісну конструкцію «тисячолітня традиція державотворення на Україні» [4].

Отже, у конституційному праві незалежної України, що почало активно створюватися з 1991 р., не без впливу політичного дискурсу намітилась тенденція подвійного тлумачення поняття «українська нація»: з одного боку як «політичної нації», а з іншого – як «культурно-історичного», «національно-етнографічного» утворення.

Це створювало небезпечну ситуацію невизначеності відповідних легальних термінологічних конструкцій в інших галузях законодавства, у тому числі, пов'язаних з військовою діяльністю. Наприклад, в п.2.2. (Воєнної доктрини України від 19 жовтня 1993 р. (втратила чинність 01.02.2005) серед низки завдань Збройних Сил та принципів їх будівництва окремо виділялося «військово-патріотичне виховання допризовної та призовної молоді, особового складу на національно-історичних традиціях» [5]. При цьому органам військового управління та місцевої влади залишалося самим визначитися про традиції якої саме національності зі 130 етносів, що проживають на території України [6], йшлося в цьому базовому документі воєнної політики держави. Так, іноземцям та особам без громадянства тривалий час – з 1994 до 2011 р. (поки був чинним Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 4 лютого 1994 р. № 3929-XII) досить важко було з'ясувати, що означає «шанувати традиції та звичаї народу України», враховуючи, що в звичайному вжитку «народ певної країни» розуміється як її «населення» [7].

Звичайно, що неоднозначно визначені норми завжди розцінюються їх виконавцями як декларативні, тобто суто пропагандистські, і тому – як такі, що не потребують належної реалізації в конкретних правовідносинах.

Тільки з ухваленням 28 червня 1996 р. першої Конституції України як незалежної держави ці два значення отримують окремі термінологічні оформлення. Так, суто політико-правовий зміст оформлюється як Український народ у значенні «громадян України всіх національностей» (преамбула Конституції України), а культурно-історичний вербалізується як українська нація (ст.11 Конституції України) [3]. Перше поняття – «Український народ» (разом з синонімічним терміном «народ») є найбільш вживаним у тексті Конституції і застосовується 18 разів: тричі в преамбулі, статтях 5, 13, 104 та по одному разу в статтях 16, 17, 54, 79, 106, 124 Конституції України. Друге поняття – «українська нація» прямо згадується лише в ст.11, а опосередковано через більш широке за обсягом поняття «корінні народи» – ще по одному разу в статтях 92 та 119 КУ. У зв'язку з цим варто зазначити, що використання предикату «національний» є доречним щодо суб'єктів, які мають етнокультурну природу, а «державний» – щодо владно-політичних утворень.

Важливо, що зміст поняття «Український народ» уточнюється в Рішеннях Конституційного Суду України від 11 липня 1997 р. [8] та від 5 жовтня 2005 р. [9], але, на жаль, єдиний орган конституційної юрисдикції не наважився дати власної дефініції поняття «народ». Так, Конституційний Суд Ухвалою від 13 липня 2000 р. відмовив у відкритті конституційного провадження в справі за конституційним зверненням громадянина Дорошкевича В.О. щодо офіційного тлумачення поняття «народ», вживаного в ч. 2 ст. 5 Конституції України, через невідповідність конституційного звернення вимо-

гам законодавства, а також невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні [10].

Залишаючи за межами даного дослідження питання належної обґрунтованості такої відмови щодо відкриття конституційного провадження, підкреслимо лише те, що через відсутність нормативного тлумачення цього базового поняття конституційного права України виникають недолугі пропозиції на кшталт такої, щоб розпочати Основний Закон нашої держави з такої сумнівної новели: «ми, українська нація, а також громадяни України інших національностей...ухвалюємо цю Конституцію – Основний Закон України» [11]. Зайве пояснювати, що такі «стильові покращення» насправді призводять до перекроювання всього конституційного ладу України по лекалах однієї політичної сили.

Однак, що є більш важливим для нашого дослідження, в Основному Законі поняття «традиції» жодним чином безпосередньо не пов'язується з поняттям «Український народ», а лише з «українською нацією» як це здійснено у ст.11 Конституції України «історична свідомість, традиції і культура української нації».

Водночас у ст.132 Конституції України запроваджено нове поняття «етнічні і культурні традиції регіонів». До цього поняття наближається низка інших, які вживаються в тексті Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р., зокрема: «місцеві особливості і традиції» (ч. 1 ст. 22), «національно-культурні традиції населення» (п. 7 ч. 1 ст. 32; ч. 1 ст. 44) [12].

Проте є підстави вважати, що законодавець та інші суб'єкти нормотворчості не повною мірою засвоїли принципове розмежування понять «Український народ» і «українська нація», а тому в Конституції України не бачать або не хочуть бачити розбіжності між державницько-політичними традиціями, які зв'язані з першим і національно-культурними традиціями, які мають значеннєвий зв'язок з другим поняттям.

Так, у Національній доктрині розвитку освіти від 17 квітня 2002 р. у п. 3, де використовується поняття «українські культурно-історичні традиції», явно йдеться про традиції української нації. Цей висновок є логічним з огляду на те, що вказана термінологічна конструкція застосовується в одному контексті з такими поняттями, як «національні святині» та «українська мова». З іншого боку, в п.4 цього ж акта такі етно-культурні поняття, як «культурно-історичні цінності», «традиції та духовність» прямо пов'язуються з суто владно-політичним «Український народ» (причому в написанні з великої літери, як це зроблено в тексті Конституції) [13].

Спостерігалися спроби навіть вже у 2009 р. реанімувати легальність поняття «народ України», котре взагалі не згадується в тексті Конституції України. Так, у Положенні про Центр патріотичного виховання, затвердженого Наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 17.09.2009 р. використана наступна конструкція: «народні традиції та звичаї, духовні і культурні надбання народу України» [14]. Поняття «народ України», як вже відмічалось, у правовому дискурсі вживається як майже тотожне до

«населення України» і тому до нього належать, крім громадян України, також іноземні громадяни та особи без громадянства, що постійно проживають на території України, а також біженці. Важливо підкреслити, що саме це поняття застосовується в цьому акті для визначення спрямованості патріотичного виховання в Україні. З усього тексту документа, в якому фактично реалізується концепція не державницько-політичного, а етнонаціонального патріотизму, випливає, що нормотворець вкладає у поняття «народ України» не загальноприйнятий зміст, а той, який більше відповідає конституційному поняттю «українська нація». Однак у такому випадку, відповідно до вимог юридичної техніки, у загальній частині акта має бути наведена легальна дефініція, яка б визначала те значення цього поняття, в якому воно, власне, використовується в цьому документі.

Подібні хибні концептуальні позиції займав і Президент України, який, реалізуючи свої нормотворчі функції, Указом від 8 липня 2009 р. затвердив Доктрину інформаційної безпеки України, де застосував ще більш юридично невизначене поняття – «народні традиції». Дуже важливо, що укладачі доктрини використали досить сумнівну щодо реалізації прав і свобод людини і громадянина, національних меншин, конструкцію для визначення загроз інформаційній безпеці України – «поширення в засобах масової інформації невластивих українській культурній традиції цінностей і способу життя». Невдала логіко-лінгвістична побудова цієї конструкції призводить до того, що національнофобську риторику такого загального положення не пом'якшує навіть уточнення висловлюванням про поширення «культу насильства, жорстокості, порнографії, зневажливого ставлення до людської і національної гідності» [15]. За правилами лінгвістичного тлумачення, така специфікація загального поняття, в якій прямо не вказується на її обмежувачий характер, має трактуватися тільки як пояснюючий приклад, що не охоплює всього обсягу цього поняття.

Слід зазначити, що за десять років до ухвалення цього Положення Постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1999 р. було затверджено Національну програму патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства, яка мала інший концептуальний задум. У цьому документі вживалося базове конституційне поняття «Український народ» у таких конструкціях, як традиції Українського народу (п. 5) та традиції і сучасні надбання Українського народу (п. 6 Національної програми) [16], щоправда у 2002 р. цей документ втратив юридичну силу.

До традицій Українського народу, що мають не етнонаціональний, а загальнодержавний зміст, наближається й контекст п.2 Положення про Державний Протокол та Церемоніал України від 22 серпня 2002 р., у якому «національні традиції України» термінологічно розмежовуються із «загальноприйнятими міжнародними нормами, правилами і традиціями» [17]. Отже, «національні традиції України» тут мають тлумачитися як «не міжнародні» – тобто «внутрішньодержавні», а враховуючи те, що суб'єктом міжнародного

права є саме держава Україна, то й «національні традиції» в цьому контексті мають тлумачитися як традиції української держави.

В іншому легальному понятті «історичні та культурні традиції Українського народу» можна побачити спробу поєднати обидва види традицій «державно-політичні» («історичні») та «етно-культурні» («культурні») в одному терміні [18].

Щоправда, все це не більш, ніж доктринальні міркування та припущення, а не однозначне легальне визначення традицій Українського народу, якого явно бракує для правового осмислення предмету нашого дослідження. Водночас є всі підстави вважати, що суб'єкти нормотворчості в Україні намагаються конкретизувати конституційне поняття «Український народ» та похідне поняття «традиції Українського народу». Проте такий пошук легальної термінологічної визначеності традицій має складний і суперечливий характер.

Неоднозначність термінологічного позначення змісту традицій у нормативно-правових актах, пов'язаних з політичною та воєнною історією України. Логіко-лінгвістичний аналіз законодавства України свідчить про те, що термінологічна неоднозначність легального визначення традицій насамперед обумовлена контраверсивними оцінками історичних подій минулого в сучасному українському політичному дискурсі. Це стосується доби Української революції 1917–1921 рр., коли мало місце збройне змагання різних державних утворень на теренах України та найбільшою мірою історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр., під час якої громадяни Української РСР воювали на боці різних протиборчих сторін. Саме цим пояснюються спроби тодішнього законодавця уникнути конкретизації суб'єктної приналежності традицій, які сформувалися в ці історичні періоди.

Так, починаючи з 1997 р., у нормативно-правових актах, які стосуються відзначення визначних подій Великої Вітчизняної війни вживаються схожі термінологічні конструкції: «кращі традиції попередніх поколінь» [19], «героїчні традиції старших поколінь» [20], «традиції старших поколінь» [21], або просто «кращі традиції» [22]. Подібні узагальнені терміни вживаються і в Розпорядженні Президента України від 27 січня 2004 р. «Про відзначення Дня захисника Вітчизни («героїчні традиції старших поколінь»)» [23] та в Указі Президента України від 20 березня 2004 р. «Про проведення Всеукраїнської молодіжної акції «Пам'ятаймо минуле заради майбутнього». В останньому нормативно-правовому акті застосовуються поняття «кращі героїчні традиції минулого» та «славні бойові і трудові традиції старшого покоління» [24].

Проте з 2002 р. у подібних нормативних актах з «історичним змістом» починають переважати інші конструкції, близькі до поняття «традиції Українського народу». Так, в Указі Президента України від 21 лютого 2002 р. «Про додаткові заходи щодо посилення турботи про захисників Вітчизни, їх правового і соціального захисту, поліпшення військово-патріотичного виховання молоді» вживається поняття «бойові традиції українського народу» [25]. У Розпорядженні Президента України від 9 квітня 2002 р. «Про відзначення 57-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років»

наведена інша термінологічна варіація – «героїчні традиції українського народу» [26]. Більш скорочений варіант – «традиції українського народу» застосовано в Розпорядженні Президента України від 18 червня 2002 року «Про відзначення Дня партизанської слави» [27].

Проте в усіх вищенаведених нормативно-правових актах нормотворець неправильно вказує на суб'єкта – носія цієї традиції і застосовує конструкцію, у якій термін «український народ» вживається не як в Конституції з великої літери, а з малої [28]. Немає жодних підстав бачити в цьому певний умисел законодавця, найімовірніше тут має місце прикра технічна помилка.

Найбільш складний, але такий, що відповідає Конституції України, варіант, «славні бойові і трудові традиції Українського народу», застосовано в Постанові Верховної Ради України від 5 березня 2010 р. «Про проголошення 2010 року в Україні Роком ветеранів Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років» [29]. Але той самий суб'єкт нормотворчості через два роки знов вживає технічно некоректний термін «славні бойові традиції українського народу» [30].

Як подальший пошук відповідного політично незаангажованого легального терміна варто розцінювати сумнівну з точки зору історичної науки конструкцію «традиції історії нашої держави» [31]. В теорії історії подібне поняття має дещо інший зміст і застосовується у значенні сталого, загальновизнаного підходу історіографії у висвітленні певних подій.

Для логіки нашого дослідження дуже важливо інше – в нормативно-правових актах, присвячених «історії нашої держави», активно вживаються поняття, близькі до «військових традицій».

Однак і тут спостерігаємо перманентні термінологічні пошуки вітчизняного законодавця. Прикладом є застосування в якості легального поняття «бойові традиції вітчизняних Збройних Сил» в п.4 Постанови Верховної Ради України від 14 липня 1999 р. «Про схвалення рекомендацій парламентських слухань з питань реформування Збройних Сил України», присвяченому історичній проблематиці [32]. Це можна розцінити як спробу знайти термін, який міг би стати «об'єднавчим» застосований як до Радянської (Червоної) армії, як до інших протидіючих їй військових формувань часів визвольних змагань та Другої світової війни, так і, нарешті, до сучасних Збройних Сил України. Це поняття в інших актах законодавства України подальшого поширення не отримало.

З огляду на конституційне розмежування понять «Український народ» і «українська нація», вбачається недоречним з юридичної точки зору застосування предикату «національний» до «військових традицій», які стосуються виключно «війська». Загальновідомо, що «військо» або «збройні сили» в будь-якому сучасному суспільстві визнаються не етнонаціональним утворенням, а знаряддям суверенної держави, яке комплектується виключно за рахунок її громадян. Так, у Постанові Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2009 р. «Про утворення Науково-дослідного центру воєнної історії» було вжито конструкцію «військові національно-історичні традиції» [33]. Того ж року в Указі Президента України від 2 листопада «Про деякі заходи щодо відзначення

видатних подій національної воєнної історії» застосовано подібне поняття «національні військові традиції» [34]. Схоже за змістом поняття «національні воєнні традиції» міститься в Указі Президента України від 6 січня 2010 р. «Про заходи з відзначення, всебічного вивчення та об'єктивного висвітлення діяльності Українських Січових Стрільців» [35].

Показово, що в нормативно-правових актах, присвячених історії України, специфікується один із видів державницько-правових традицій Українського народу, а саме – традиція шанобливої історичної пам'яті.

Однак при легальній вербалізації цієї традиції суб'єкти нормотворчості також непослідовні в урахуванні змісту базових конституційних понять. Так, в Указі Президента України від 20 квітня 2007 р. «Про відзначення 62-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років» вживається корегуюча з Конституцією України термінологічна конструкція «історичні традиції Українського народу зберігати пам'ять про захисників Вітчизни» [36]. Ця конструкція майже буквально продубльована в Указі Президента України від 23.03.2010 «Про додаткові заходи щодо відзначення 65-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років» тільки не в множині, а у лінгвістичній формі для позначення єдиної традиції Українського народу [37]. Подібне поняття застосовує й єдиний законодавчий орган в Україні у своїй Постанові від 13.01.2009 № 842-VI «Про відзначення 65-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні та звільнення України від фашистських загарбників», де згадана конструкція «історичні традиції українського народу зберігати пам'ять про захисників Вітчизни», до якої входить термін «український народ» з порушенням його конституційного написання (з малої літери).

Невдалою слід вважати безособову конструкцію, застосовану для вербального позначення цих традицій в Указі Президента України від 22 березня 2012 р. «Про заходи у зв'язку з відзначенням 67-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років» через поняття-висловлювання «традиції шанобливого ставлення до людей старшого покоління», що надає невинуватено розширеного, «загальнолюдського» значення цьому поняттю, яке з контексту та самого призначення нормативного акта повинно мати чітко визначений державницький зміст [38].

Термінологічна суперечливість, а іноді й банальна технічна неконкретність легальних понять, пов'язаних з історією України, відповідним чином трансформується й у ті нормативно-правові акти, які регулюють саме втілення в сучасне життя військових традицій у процесі патріотичного виховання молоді в нашій країні.

(Далі буде)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шаповал В. Принцип верховенства закону / В.М. Шаповал // Право України. — 1996. — № 8. — С. 3-5.
2. Декларація про державний суверенітет України, прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 року № 55-XII // Відомості Верховної Ради УРСР від 31.07.1990; 1990 р., № 31, ст. 429.

3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) Офіційний вісник України від 01.10.2010 — 2010 р., / № 72/1 Спеціальний випуск /, стор. 15, ст. 2598.

4. Постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серпня 1991 року № 1427-XII Про проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України від 17.09.1991; 1991 р., № 38, ст. 502.

5. Постанова Верховної Ради України від 19 жовтня 1993 року № 3529-XII Про Воєнну доктрину України // Відомості Верховної Ради України від 26.10.1993 1993 р., № 43, ст. 409 {Постанова втратила чинність на підставі Постанови ВР № 2400-IV від 01.02.2005}

6. Всеукраїнський перепис населення 2001 [Електронний ресурс] Державний комітет статистики України. — Режим доступу : <http://2001.ukrcensus.gov.ua/>

7. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 4 лютого 1994 року № 3929-XII // Відомості Верховної Ради України від 07.06.1994; 1994 р., № 23, ст. 161 {Закон втратив чинність на підставі Закону № 3773-VI від 22.09.2011, ВВР, 2012, № 19-20, ст.179}

8. Про тлумачення статті 98 Конституції України»(справа щодо конституційності тлумачення Верховною Радою України статті 98 Конституції України): Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України Постанови Верховної Ради України від 1 жовтня 1996 року від 11 липня 1997 року № 3-зп, Справа № 1/1909-97: [Електронний ресурс] Веб-сайт Верховної Ради України. База даних «Законодавство України». — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-97>.

9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом) від 5 жовтня 2005 року № 6-рп/2005, Справа № 1-5/2005 [Електронний ресурс] Веб-сайт Верховної Ради України. База даних «Законодавство України». — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05>.

10. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Дорошкевича Володимира Олександровича щодо офіційного тлумачення поняття «народ», вживаного в частині другій статті 5 Конституції України від 13 липня 2000 року № 49-у/2000, Справа № 2-43/2000 [Електронний ресурс] Веб-сайт Верховної Ради України. База даних «Законодавство України». — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v049u710-00>

11. *Бегей І.* Фундамент державницької нації. Політико-правові нотатки на полях проекту Конституції Президента України Віктора Ющенка / Ігор Береґей [Електронний ресурс] УНІВЕРСУМ: незалежний погляд з України – independent view from Ukraine. — Режим доступу : http://www.universum.lviv.ua/journal/2010/1/behei_1.htm.

12. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України від 25.06.1997; 1997 р., № 24, ст. 170.

13. Національна доктрина розвитку освіти, затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 Офіційний вісник України від 03.05.2002 2002 р., № 16, стор. 11, ст. 860, код акту 22250/2002.

14. Положення про Центр патріотичного виховання, затверджено Наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту 17.09.2009 № 3272; Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 13 жовтня 2009 р. за № 954/16970 // Офіційний вісник України від 30.10.2009; 2009 р., № 81, стор. 71, ст. 2757.

15. Доктрина інформаційної безпеки України, затверджено Указом Президента України від 8 липня 2009 року № 514/2009 // Офіційний вісник Президента України від 20.07.2009; 2009 р., № 20, стор. 18, ст. 677.

16. Про затвердження Національної програми патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1999 р. № 1697 / Офіційний вісник України від 01.10.1999. 1999 р., № 37, стор. 33, код акту 10724/1999 (Постанова втратила чинність на підставі Постанови КМ № 32 від 10.01.2002)

17. Положення про Державний Протокол та Церемоніал України, затверджено Указом Президента України від 22 серпня 2002 року № 746/2002 // Офіційний вісник України від 13.09.2002; 2002 р., № 35, стор. 1, ст. 1643, код акту 23113/2002.

18. Про заходи щодо сприяння розвитку пластового (скаутського) руху в Україні: Указ Президента України від 28 березня 2008 року № 279/2008 // Офіційний вісник Президента України від 05.04.2008; 2008 р., № 8, стор. 66, ст. 436.

19. Про День танкістів: Указ Президента України від 29 серпня 1997 року № 922/97 [Електронний ресурс] база «Законодавство України». — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922/97>.

20. Про відзначення 53-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років: Розпорядження Президента України від 22 квітня 1998 року № 94/98-рп // Урядовий кур'єр від 28.04.1998; Про відзначення 62-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років: Указ Президента України від 20 квітня 2007 року № 335/2007 // Офіційний вісник Президента України від 04.05.2007; 2007 р., № 6, стор. 20, ст. 71.

21. Про відзначення 54-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні: Указ Президента України від 5 березня 1999 року № 232/99 // Урядовий кур'єр від 18.03.1999; Про відзначення 60-ї річниці визволення України від фашистських загарбників: Указ Президента України від 1 квітня 2004 року № 385/2004 // Урядовий кур'єр від 03.04.2004 № 63.

22. Про стан виконання законодавства України щодо соціального, правового і морального захисту ветеранів війни: Постанова Верховної Ради України від 23 лютого 2007 року № 718-V // Відомості Верховної Ради України від 20.04.2007 2007 р., № 16, стор. 651, ст. 236.

23. Про відзначення Дня захисника Вітчизни: Розпорядження Президента України від 27 січня 2004 року № 13/2004-рп [Електронний ресурс] база «Законодавство України». — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show?nreg=13%2F2004-%F0%E4%E8%F6%B3&x=4&y=3>

24. Про проведення Всеукраїнської молодіжної акції «Пам'ятаймо минуле заради майбутнього»: Указ Президента України від 20 березня 2004 року № 350/2004 // Урядовий кур'єр від 30.03.2004 № 59.

25. Про додаткові заходи щодо посилення турботи про захисників Вітчизни, їх правового і соціального захисту, поліпшення військово-патріотичного виховання молоді: Указ Президента України від 21 лютого 2002 року № 157/2002 // Офіційний вісник України від 15.03.2002; 2002 р., № 9, стор. 1, ст. 392, код акту 21642/2002.

26. Про відзначення 57-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років: Розпорядження Президента України від 9 квітня 2002 року № 60/2002-рп // Урядовий кур'єр від 11.04.2002 № 69.

27. Про відзначення Дня партизанської слави: Розпорядження Президента України від 18 червня 2002 року № 216/2002-рп // Офіційний вісник України від 05.07.2002; 2002 р., № 25, стор. 4, ст. 1202, код акту 22663/2002.

28. Про відзначення 65-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні та звільнення України від фашистських загарбників: Постанова Верховної Ради України від 13.01.2009 № 842-VI // Відомості Верховної Ради України від 26.06.2009 2009 р., № 26, стор. 971, ст. 331.

29. Про проголошення 2010 року в Україні Роком ветеранів Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років: Постанова Верховної Ради України від 5 березня 2010 року № 1948-VI // Відомості Верховної Ради України від 14.05.2010; 2010 р., № 19, стор. 591, ст. 167.

30. Про створення Алеї Воїнської Слави у Парку Вічної Слави міста Києва: Постанова Верховної Ради України від 22 травня 2012 року № 4797-VI // Офіційний вісник України від 15.06.2012; 2012 р., № 43, стор. 8, ст. 1655, код акту 61874/2012.

31. Про відзначення 70-річчя героїчної оборони Керчі та Севастополя від німецько-фашистських загарбників у 1942 році: Постанова Верховної Ради України від 22 березня 2012 року № 4610-VI // Голос України від 07.04.2012 № 64.

32. Про схвалення рекомендацій парламентських слухань з питань реформування Збройних Сил України: Постанова Верховної Ради України від 14 липня 1999 року № 931-XIV // Офіційний вісник України від 13.08.1999; 1999 р., № 30, стор. 3, код акту 9305/1999.

33. Про утворення Науково-дослідного центру воєнної історії: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2009 р. № 1140 // Офіційний вісник України від 06.11.2009; 2009 р., № 83, стор. 22, ст. 2813 {Постанова втратила чинність на підставі Постанови КМ № 562 від 07.07.2010}.

34. Про деякі заходи щодо відзначення видатних подій національної воєнної історії: Указ Президента України від 2 листопада 2009 року № 923/2009 // Офіційний вісник Президента України від 21.11.2009; 2009 р., № 33 / № 35, 2009, ст. 1169, стор. 106, ст. 1150.

35. Про заходи з відзначення, всебічного вивчення та об'єктивного висвітлення діяльності Українських Січових Стрільців: Указ Президента України від 6 січня 2010 року № 5/2010 // Офіційний вісник Президента України від 15.01.2010; 2010 р., № 1, стор. 91, ст. 69.

36. Про відзначення 62-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років: Указ Президента України від 20 квітня 2007 року № 335/2007 // Офіційний вісник Президента України від 04.05.2007; 2007 р., № 6, стор. 20, ст. 71.

37. Про додаткові заходи щодо відзначення 65-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років: Указ Президента України від 23.03.2010 № 403/2010 // Офіційний вісник Президента України від 01.04.2010; 2010 р., № 12, стор. 24, ст. 368.

38. Про заходи у зв'язку з відзначенням 67-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років: Указ Президента України від 22 березня

2012 року № 207/2012 // Офіційний вісник Президента України від 04.04.2012; 2012 р., № 12, стор. 10, ст. 288.

Гайдулін О.О. Досвід доктринальної інтерпретації легальних понять: методологічний потенціал правової концепції традицій щодо аналізу відносин у військовій сфері

У статті розглядається методологія правового дослідження на прикладі досвіду доктринальної інтерпретації легальних понять. Проаналізовано різні правові акти: Конституція України, Закони України, підзаконні акти. За результатами дослідження видно, що тлумачення відповідних правових понять традицій має бути уніфіковано.

Ключові слова: методологія правових досліджень, інтерпретація, традиції, терміни, військова сфера.

Гайдулин А.А. Опыт доктринальной интерпретации легальных понятий: методологический потенциал правовой концепции традиций для анализа отношений в военной сфере

В статье рассматривается методология правового исследования на примере опыта доктринальной интерпретации легальных понятий. Проанализированы разные правовые акты: Конституция Украины, Законы Украины, подзаконные акты. По результатам ясно, что толкование соответствующих правовых понятий традиций должно быть унифицировано.

Ключевые слова: методология правовых исследований, интерпретация, традиции, термины, военная сфера.

Gaydulyn O.O. The Experience of Doctrinal Interpretation of Legal Terms: the Methodological Potential of the Legal Concept of Traditions for Analysis of Relations in the Military Sphere

The article deals with the problem of the legal research methodology. It is based on the experience of doctrinal interpretation of legal concepts. The various legal acts was analyzed: the Constitution, laws, regulations. According to the results of analysis, it is clear that the interpretation of legal terms of traditions should be unified.

Keywords: legal research methodology, interpretation, traditions, terms, military sphere.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2014.